

ДО
Председателя и членовете на Комисия
по правни въпроси на Народното събрание

Председателя и членовете на Комисията по
труда, социалната и демографска политика

Председателя и членовете на Комисията по
въпросите на децата, младежта и спорта

копие: Цвета Караянчева
Председател на Народното събрание
и зам.председателите на НС

Депутатите от Парламентарната група на
ВМРО

Депутатите от парламентарната група на
БСП

Депутатите от АТАКА

ДО
Всички останали народни представители

СТАНОВИЩЕ

на

Сдружение „РОД ИНТЕРНЕТЪНЪЛ“

ОТНОСНО: Проект за изменение и допълнение на Наказателно-
Процесуалния Кодекс внесен от Министерски съвет на
10/11/2020 г., сигнатура 002-01-64

ЗИД на НПК има следните слабости:

- Основният недостатък на предлагания ЗИД НПК се състои в това, че открива пътя за т.нар.ювенална юстиция или детско правосъдие. Той залага основите на наказателно производство от специализирани съдебни и правоприлагащи органи за деца. Практиката в други страни е показала, че бъдещата еволюция на подобна юстиция ще доведе до подкопава семейството, семейните ценности и семейното право, ката както е заложено в Конституцията

на Република България. Тя е опасен инструмент за промяна на правната регулация на семейните отношения, в посока ограничаване правата на родителите по чл.47 от КРБ и ЕКПЧ.

- ЗИД НПК ограничава правата на родителите, попечителите или други лица, които имат законово право да се грижат за непълнолетните деца, като ги субституират с права на трети лица и Дирекция „Социално подпомагане“, било по закон, било по желание на непълнолетното дете, било по преценка на Прокурора или разследващ орган.

- Както и в досега действащия НПК, ЗИД на НПК има съществен пропуск в защита правата на малолетни и непълнолетни граждани, при разпит в качеството им на свидетели (чл.140, ал.1 и ал.2 от НПК). НПК не предвижда за малолетните и непълнолетните граждани право на адвокат, като го е заместил с право на присъствие на педагог или психолог; друг сериозен недостатък на правната регулация е, че присъствие на родител или настойник е предвидено в условна форма („когато е необходимо“). Същият недостатък е разпространен и на малолетни и непълнолетни лица със специфична нужда от защита в ЗИД на НПК.

Поради своята незрялост, малолетните могат да навредят на себе си или на свои близки чрез даване на показания като свидетели и се нуждаят повече отколкото възрастните пълнолетни граждани от правен съвет на адвокат в момент на разпит. Въпреки, че при разпит на свидетел на пълнолетни граждани не винаги е необходим адвокат, то при разпит на малолетни или непълнолетни, присъствието на адвокат, избран от родителите, е силно препоръчителен и би бил в синхрон със необходимостта от повишена защита на правата на децата.

- Преценката дали при разпит на малолетен и непълнолетен гражданин като свидетел в наказателното производство не почива на обективна основа, а се подчинява на твърде неясната и субективна условност „когато това е необходимо“.

- Проектът за ЗИД на НПК задълбочава допълнително противоречията между чл.47 от КРБ и други законови актове. Този проект ограничава правото на родителите да бъдат навреме информирани за проблеми на техните непълнолетни деца с правоохранителните органи. Проектът допуска субституиране на родителите от трети лица или Дирекция „Социално подпомагане“ в правото им да се грижат за отглеждането и възпитанието на своите непълнолетни деца.

- Правото на непълнолетните да преминат медицински прегледи и установяване на личностните му особености без уведомяването на родителите и попечителите, противоречи на чл.47 от КРБ и могат да поставят на риск непълнолетни граждани (защото на тази възраст те обикновено не познават историята на своите заболявания, а още по-малко своите личностни особености).

- Този проект отново овластява Дирекция „Социално подпомагане“ и асоциации на пострадалите от престъпления, по отношение на непълнолетни граждани, което противоречи на чл.47 на КРБ. Законопроектът, в този му вид,

създава конституционни проблеми, поради което трябва да бъде върнат за доработка.

- Проектът инкорпорира (недопустимо) в наказателната материя термини от гражданско-правната сфера, като „в най-добрия интерес на детето“, като по този начин инкриминира едно гражданско състояние.

Нашите забелжки по текста на Проекта за ЗИД на НПК са следните (критикуваните текстове са оцветени в червено, а Забележката е отбелязана в синьо) :

Забележка 1:

§ 2. В чл. 75 се правят следните допълнения:

1. В ал. 1 след думите „да има повереник“ се поставя точка и запетая и се добавя „да бъде придружаван от лице, посочено от него“.

2. Създава се ал. 4:

„(4) Пострадалият не може да бъде придружаван от лице, посочено от него, ако това противоречи на интересите на пострадалия или може да затрудни наказателното производство.“

Пострадалият от престъпление е най-ощетената личност и нейните права трябва да бъдат гарантирани от държавата на първо място. Предлаганият текст въвежда една условност за гарантиране правата на пострадалото лице, която на практика обезмисля въвеждането на фигурата на лице, което придружава пострадалия и е посочен от него. Ограниченията на това право „ако това противоречи на интересите на пострадалия“ и „може да затрудни наказателното производство“ трябва да отпаднат. Това право следва да бъде предоставено на пострадалото лице безусловно. Подобни условности не присъстват в чл.55 на НПК при фигурата на обвиняемия и от гледна точка на равенството на страните в наказателния процес, правата им трябва да бъдат изравнени.

Преценката дали присъствието на такова лице е полезно за пострадалия трябва да принадлежи на самия пострадал, а не на съда. Дори и да затрудни наказателното производство, като потърпевш от престъплението, пострадалият трябва да има това право безусловно.

Забележка 2:

§ 4. Създава се чл. 139а:

„Разпит на свидетел със специфични нужди от защита

Чл. 139а. (1) Разпит на свидетел със специфични нужди от защита се провежда при вземане на мерки за избягване на контакт с обвиняемия,

включително чрез видеоконференция или телефонна конференция, в съответствие с разпоредбите на този кодекс.

(2) Ако това няма да затрудни сериозно наказателното производство, разпитът на свидетел със специфични нужди от защита се извършва:

1. в подходящо помещение, предназначено за тази цел;
2. в присъствието на педагог или психолог;
3. от един и същ разследващ орган, ако е необходим повторен разпит.

(3) Присъствието на педагог или психолог е задължително, когато свидетелят със специфични нужди от защита е малолетен или непълнолетен. Когато това е необходимо, разпитът се провежда и в присъствието на родителя, настойника или попечителя.

Тук следва да се премахне израза „когато това е необходимо“ и да се замени с израза „в такива случаи“

Забележка 3:

§ 8. В чл. 219 се правят следните изменения и допълнения:

1. В ал. 3 се създава т. 7:

„7. правата по чл. 385а, когато обвиняемият е непълнолетен.“

2. В ал. 4:

а) създава се ново изречение второ:

„Ако обвиняемият е непълнолетен, разследващият орган го уведомява за правата му в наказателното производство и устно на достъпен за него език.“;

Предлагаме следния нов текст: За предявяване на постановлението за привличане на непълнолетен като обвиняем задължително се уведомяват и родителите или попечителите му.

Забележка 4:

§ 9. Член 385 се изменя така:

„Досъдебно производство

Чл. 385. По делата за престъпления, извършени от непълнолетни, досъдебното производство се провежда от определени разследващи органи и от прокурори със специална подготовка в областта на правата на детето.“

Това предложение трябва да отпадне, защото представлява начало на т.нар. „ювенална юстиция“ или „детско правосъдие“.

Ние сме против обособяване на специални органи в административната и съдебна система, на базата на какъвто и да било друг признак освен общото разпределение по компетентност –

административна, гражданска и наказателна. Обособяването на органи с особена компетентност - детска престъпност, в съчетание с правна регулация, която в определени случаи ограничава правата на родителите да отглеждат и възпитават своите деца като ги замества с други субекти на правото, е недопустимо и ще има сериозни последици за семейните отношения в България.

Забележка 5:

§ 10. Създават се чл. 385а-385г:

„Права на непълнолетния обвиняем

Чл. 385а. Освен правата по чл. 55 непълнолетният обвиняем има право:

1. родител, попечител или друго лице, което по закон полага грижи за него, да получи пълна информация за правата му в наказателния процес;

2. да бъде придружаван в съдебните заседания от родител, попечител или друго лице, което по закон полага грижи за него, а когато това е в неговия най-добър интерес и няма да затрудни наказателното производство, и в действията по разследването и в другите процесуални действия, които се провеждат с участието на непълнолетния обвиняем на досъдебното производство;

Предлагаме в т.1 на новия чл.385а, след израза „в наказателния процес“ да се добави израза „и да ангажира адвокат на непълнолетния свидетел, заподозрян и обвиняем“.

Предлагаме в т.2 да отпадне целият текст след израза „полага грижи за него“. Правото на непълнолетния да бъде придружаван от лице по негов избор трябва да бъде безусловно.

3. на медицински преглед при задържане;

Предлагаме да се добави израза „след съгласуване с родител, попечител или лице, което полага грижи за него“.

4. на установяване на личностните му особености;

Предлагаме да се добави израза „след съгласуване с родител, попечител или лице, което полага грижи за него“.

Забележка 6:

Чл. 385б. (1) След предявяване на постановлението за привличането на непълнолетния като обвиняем информацията за правата му в наказателното производство се предоставя в писмен вид на родител, попечител или на друго лице, което по закон полага грижи за него.

(2) Вместо на лицето по ал. 1, информацията се предоставя на друго пълнолетно лице, посочено от непълнолетния обвиняем и одобрено от наблюдаващия прокурор, когато:

1. информирането на родителя, попечителя или лицето, което по закон полага грижи за обвиняемия, е в противоречие с неговия най-добър интерес или може да затрудни наказателното производство;

2. родителят, попечителят или лицето, което по закон полага грижи за обвиняемия, не може да бъде намерен или неговата самоличност е неизвестна.

Предлагаме ал.2, т.1 и т.2 да отпаднат. Недопустимо е субституирането на родителя, попечителя или лицето, което полага грижи за непълнолетния в правото и отговорността по чл.47 от КРБ, с всяко друго трето лице, било то посочено или не от непълнолетния обвиняем или с представител на Дирекция „Социално подпомагане“.

(3) Когато непълнолетният не е посочил пълнолетно лице или посоченото лице не е одобрено от наблюдаващия прокурор, се информира дирекция „Социално подпомагане“ за определяне на социален работник, на когото да бъде предоставена информацията по ал. 1.

Предлагаме ал.3 да отпадне изцяло. Дирекция „Социално подпомагане“ няма никакви правозащитни законови функции по отношение на децата. Уведомяването на родителя, попечителя, или лицето, което полага грижи за непълнолетния, за правата на непълнолетния в наказателното производство не може да бъде заместено с уведомяване на какъвто и да било държавен орган.

Забележка 7:

Придружаване на непълнолетния обвиняем.

Чл. 385в. (1) Непълнолетният обвиняем се придружава в съдебното заседание, в което участва, от пълнолетен, различен от родител, попечител или друго лице, което по закон полага грижи за него, когато:

1. присъствието на родителя, попечителя или лицето, което по закон полага грижи за него, е в противоречие с най-добрия интерес на обвиняемия или може да затрудни наказателното производство;

Предлагаме чл.385в да отпадне, като противоречащ на правата на родителите по чл.47 КРБ. Това на практика би довело до риск от отстраняване на родителя, попечителя или лицето, което полага грижи за непълнолетните, от правото и отговорността му по отношение на неговото непълнолетно дете в най-сериозния момент от неговия живот. Това е недопустимо под какъвто и да било предлог: "най-добрия интерес на детето", „когато това може да затрудни наказателното производство“ и т.н. Чл.47 КРБ не може да бъде ограничаван от каквито и да било правни основания, уредени в закон.

Забележка 8:

Придружаване на непълнолетния обвиняем

Чл. 385в. (1)

(3) Когато непълнолетният не е посочил пълнолетно лице или посоченото лице не е одобрено от съда, в съдебното заседание присъства социален работник, определен от дирекция „Социално подпомагане“.

Предлагаме чл.385в (1) да отпадне, като противоречащ на правата на родителите по чл.47 КРБ. Това на практика би довело до риск от отстраняване на родителя, попечителя или лицето, което полага грижи за непълнолетните, от правото и отговорността му по отношение на неговото непълнолетно дете в най-сериозния момент от неговия живот. Това е недопустимо под каквато и да било предлог: "най-добрия интерес на детето", „когато това може да затрудни наказателното производство“ и т.н. Чл.47 КРБ не може да бъде ограничаван от каквито и да било правни основания, уредени в закон.Той не позволява Дирекция „Социално подпомагане“ да бъде субституент на родителя, попечителя или лицето, което полага грижи за непълнолетния.

Забележка 9:

§ 11. В чл. 386 се правят следните изменения:

2. Алинея 4 се изменя така:

„(4) В случаите на задържане непълнолетните се настаняват в подходящи помещения отделно от пълнолетните, като незабавно се съобщава на техните родители, попечители или други лица, които по закон полагат грижи за тях, и на директора на учебното заведение, когато задържаният е ученик. Ако не са отпаднали обстоятелствата по чл. 385б, ал. 2, за задържането се уведомява друго пълнолетно лице, посочено от непълнолетния обвиняем и одобрено от наблюдаващия прокурор.“

Предлагаме цялото второ изречение от ал.4 да отпадне. Никой друг освен родителя, попечителя и лицето, което полага грижи за непълнолетния, няма право да бъде уведомяван в такива случаи. Засягат се лични права на непълнолетния и гарант за спазването на тези права са единствено родителите или попечителите.

Забележка 10:

§ 13. Член 388 се изменя така:

„Лица, които могат да участват при разпита на непълнолетния

Чл. 388. (1) Когато е необходимо, на разпита участва педагог, психолог, лекар, притежаващ подходяща специалност, или друг специалист.

(2) На разпита в досъдебното производство може да присъства и родител, попечител или друго лице, което по закон полага грижи за

обвиняемия, когато по преценка на наблюдаващия прокурор това е в най-добрия интерес на непълнолетния и няма да затрудни наказателното производство.
!!!!

(3) С разрешение на разследващия орган лицата по ал. 1 и 2 могат да поставят въпроси на обвиняемия. Те имат право да се запознаят с протокола за разпит и да направят бележки по точността и пълнотата на записаното в него.“ А адвоката на родителя!!!

Предлагаме да отпадне текстът след „което по закон полага грижи за обвиняемия“ от ал.2. Правото на родителя, попечителя или лицето, което по закон полага грижи за обвиняемия, не може да бъде условно, и да бъде ограничавано от прокурора на каквито и да било основания.

Предлагаме в ал.2 и ал.3, след думите „родител, или попечител или друго лице, което по закон полага грижи за обвиняемия да бъде включен текст „ и адвокат на обвиняемия непълнолетен“

Забележка 13:

§ 15. Член 389 се изменя така:

„Предявяване на разследването

Предлагаме следния нов текст: Чл. 389. (1) За предявяване на разследването задължително се уведомяват и родителите, попечителят или други лица, които по закон полагат грижи за непълнолетния обвиняем.

(2) В случаите, когато не са отпаднали обстоятелствата по чл. 385б, ал. 2 и 3, за предявяване на разследването се уведомява друго пълнолетно лице, посочено от непълнолетния обвиняем и одобрено от наблюдаващия прокурор, или социалният работник, определен от дирекция „Социално подпомагане“.

Предлагаме ал. 2 да отпадне, по изложените по-горе съображения!

Забележка 14:

Чл. 7б. (1) При извършването на индивидуалната оценка се вземат предвид видът и характерът на престъплението и обстоятелствата, свързани с него; видът и степента на претърпените вреди; възрастта, интелектуалното развитие, емоционалната и социалната зрялост и образованието на пострадалия, както и други негови личностни особености.

(2) Органите на Министерството на вътрешните работи, следователите или организациите за подкрепа на пострадали, установили първоначален контакт с пострадалия, извършват без излишно забавяне индивидуалната оценка на основата на разговор с лицето.

Чл. 7в. (1) При извършването на индивидуалната оценка органите на Министерството на вътрешните работи, следователите и организациите за

подкрепа на пострадали могат да поискат съдействие от психолог, лекар или друг подходящ специалист по тяхна преценка, ако това няма да забави съществено извършването на оценката.

Чл. 7г. (1) При необходимост от извършването на разширена индивидуална оценка органите на Министерството на вътрешните работи или следователите без излишно забавяне сформират екип с участието на представители на дирекция „Социално подпомагане“ и на местната администрация.

(2) В зависимост от особеностите на случая в екипа могат да бъдат включени и представители на организациите за подкрепа на пострадали, личният лекар, психолог и други подходящи специалисти.

(3) Членовете на екипа вземат съвместно решение относно необходимите действия, които следва да бъдат предприети за целите на извършването на оценката.

„§ 1. По смисъла на този закон:

1. „Организация за подкрепа на пострадали“ е юридическо лице с нестопанска цел, създадено при условията на българското законодателство и регистрирано в обществена полза, което безплатно оказва подкрепа на пострадали от престъпления и при подходящи условия допълва действията на държавата в това отношение.

Предлагаме да отпадне текстът, даващ право на асоциации за подкрепа на пострадали да вземат участие в изготвяне на индивидуална оценка на пострадало лице. Това е задължение на специализираните държавни органи, а не на частни НПО, които много често имат конфликт на интереси като лица, изготвящи индивидуалната оценка и едновременно частни доставчици на социални услуги, които предоставят услуги на пострадали лица по силата на ЗСУ.

Текстовете на ЗИД НПК трябва да се върнат за преработване в насоките, които очертахме в това становище.

София, 30.11.2020г.

УС НА „РОД ИНТЕРНESHЪНЪЛ“